

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ФАРМАЦЕУТСКА КОМОРА
The Pharmaceutical Chamber of Serbia

**ПРИЛОГ 8
СТАНДАРДИ И СМЕРНИЦЕ ЗА
ПРОМОЦИЈУ
ЗДРАВЉА, ПРЕВЕНЦИЈУ БОЛЕСТИ И
ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ У
АПОТЕЦИ,
ИЗУЗЕВ БОЛНИЧКЕ АПОТЕКЕ**

МР ПХ СПЕЦ ТАТЈАНА ШИПЕТИЋ

ПРИЛОГ 8

САДРЖАЈ: СТАНДАРДИ ДАП-А ЗА ПРОМОЦИЈУ ЗДРАВЉА,
ПРЕВЕНЦИЈУ БОЛЕСТИ И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ У
АПОТЕЦИ, ИЗУЗЕВ БОЛНИЧКЕ АПОТЕКЕ

СМЕРНИЦЕ ДАП-А ЗА ПРОМОЦИЈУ ЗДРАВЉА,
ПРЕВЕНЦИЈУ БОЛЕСТИ И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ У
АПОТЕЦИ, ИЗУЗЕВ БОЛНИЧКЕ АПОТЕКЕ

ПРИМЕРИ ИЗ ПРАКСЕ, ОРГАНИЗОВАНИ ОД ФКС

Колико често сте у прилици да
саветујете пацијента о превенцији болести?

Напишите коментар у chatu

СТАНДАРДИ ДАП-А ЗА ПРОМОЦИЈУ ЗДРАВЉА, ПРЕВЕНЦИЈУ БОЛЕСТИ И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ У АПОТЕЦИ, ИЗУЗЕВ БОЛНИЧКЕ АПОТЕКЕ

Активности промоције здравља, превенције болести и здравственог васпитања у апотеци:

Усмерене су на **утврђивање присутних фактора ризика по здравље и одговарајуће саветовање** у складу са уоченим факторима ризика.

Спровode се током редовног рада са пацијентима за рецептуром, односно у издвојеном простору или посебној просторији, у циљу обезбеђења права на приватност пацијента.

Обављају се тако да не ометају редовне радне процесе у апотеци.

Број запослених у апотеци мора бити такав да ове активности не ометају остале процесе рада у апотеци.

Примери параметара фактора ризика: повишен крвни притисак, висок ниво шећера и холестерола у крви, прекомерна телесна маса, недовољна физичка активност, пушење, прекомерна употреба алкохола и сл.

СТАНДАРДИ ДАП-А ЗА ПРОМОЦИЈУ ЗДРАВЉА, ПРЕВЕНЦИЈУ БОЛЕСТИ И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ У АПОТЕЦИ, ИЗУЗЕВ БОЛНИЧКЕ АПОТЕКЕ

Уколико активности укључују мерење одређених параметара, мерења се спроводе у складу са Прилогом 7а ВДАП-а и ус писмени пристанак пацијента.

Активности се врше на основу **успостављених процедура, односно упутстава.**

Магистар фармације је дужан да води одговарајућу медицинску документацију и евиденције о спроведеним активностима како би се обезбедила следљивост у систему.

Подаци о спроведеним активностима се чувају у апотеци у складу са законом.

СТАНДАРДИ ДАП-А ЗА ПРОМОЦИЈУ ЗДРАВЉА, ПРЕВЕНЦИЈУ БОЛЕСТИ И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ У АПОТЕЦИ, ИЗУЗЕВ БОЛНИЧКЕ АПОТЕКЕ

Деле се на:

- **Основне активности промоције** здравља и превенције болести које током редовног рада са пацијентима спроводи *магистар фармације*.
- **Сложене активности промоције здравља, превенције болести и здравственог васпитања** које спроводи *магистар фармације са одговарајућом едукацијом* свакодневно или током јавно-здравствених кампања које се одржавају у апотеци.
- Врсте едукација: специјализација из области социјалне фармације или програм континуиране едукације креиран према циљевима јавно-здравствених кампања,

---

Да ли сте похађали неку додатну едукацију ради спровођења ових активности

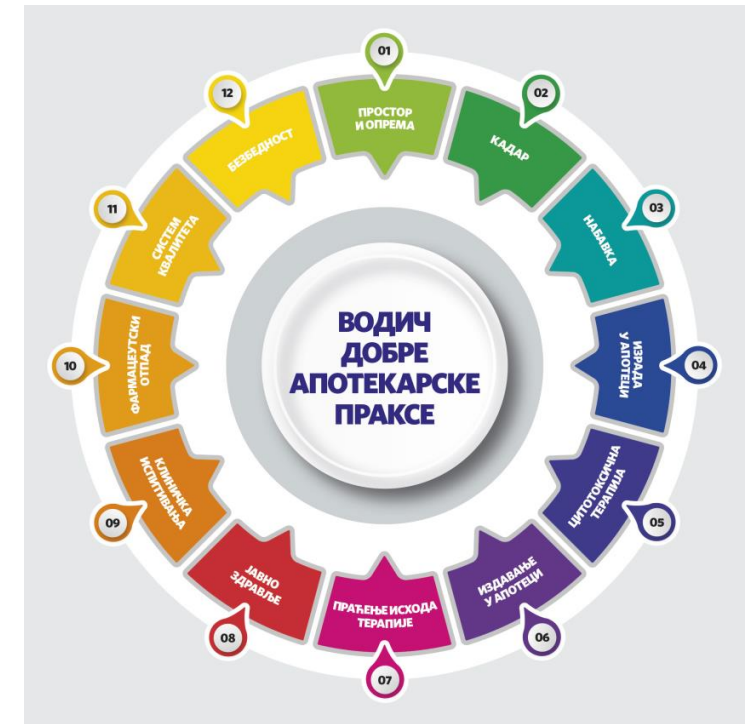
Напишите коментар у chatu ДА или НЕ

СТАНДАРДИ ДАП-А ЗА ПРОМОЦИЈУ ЗДРАВЉА, ПРЕВЕНЦИЈУ БОЛЕСТИ И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ У АПТЕЦИ, ИЗУЗЕВ БОЛНИЧКЕ АПОТЕКЕ

О спроведеним услугама промоције здравља и превенције болести које се спроводе уз помоћ развијених структурираних упитника, употребом релевантних алата и/или мерењем одређених параметара, магистар фармације односно магистар фармације специјалиста води **Протокол при обављању здравствено-васпитног рада.**

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ФАРМАЦЕУТСКА КОМОРА

The Pharmaceutical Chamber of Serbia

СТАНДАРДИ ДАП-А ЗА ПРОМОЦИЈУ ЗДРАВЉА, ПРЕВЕНЦИЈУ БОЛЕСТИ И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ У АПОТЕЦИ, ИЗУЗЕВ БОЛНИЧКЕ АПОТЕКЕ

Протокол при обављању здравствено-васпитног рада који садржи најмање следеће податке:

- Подаци о установи: здравствена установа, организациона јединица/служба, место, период регистрација (датум од - до)
- Подаци о раду

Врста услуга

Садржај рада

Метод рада

Лице или група обухваћених радом

Број лица

Средства коришћена у раду

Место рада

Кадрови који су обавили рад, датум рада

Област рада

Да ли сте имали прилику да видите како лекари воде медицинску документацију?

Напишите коментар у chatu ДА или НЕ

СТАНДАРДИ ДАП-А ЗА ПРОМОЦИЈУ ЗДРАВЉА, ПРЕВЕНЦИЈУ БОЛЕСТИ И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ У АПОТЕЦИ, ИЗУЗЕВ БОЛНИЧКЕ АПОТЕКЕ

Потребно је да се успостави **ефективна комуникација** (Прилог број 2 ВДАП-а) **како са пацијентом, тако и са ординирајућим лекаром** кога фармацеут обавештава по потреби, усменим или писаним путем, о свим важним чињеницама везаним за здравље пацијента (као на пример: уочени фактори ризика за развој болести и сл.).

Да ли сте у контакту са лекаром чији пацијенти често долазе код Вас у апотеку?

Напишите коментар у chatu ДА или НЕ

СМЕРНИЦЕ ДАП-А ЗА ПРОМОЦИЈУ ЗДРАВЉА, ПРЕВЕНЦИЈУ БОЛЕСТИ И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ У АПОТЕЦИ, ИЗУЗЕВ БОЛНИЧКЕ АПОТЕКЕ

Смернице представљају додатни опис захтева наведених у стандарду, односно представљају пример добре праксе како се испуњавају захтеви наведени у датом стандарду.

СМЕРНИЦЕ ДАП-А ЗА ПРОМОЦИЈУ ЗДРАВЉА, ПРЕВЕНЦИЈУ БОЛЕСТИ И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ У АПОТЕЦИ, ИЗУЗЕВ БОЛНИЧКЕ АПОТЕКЕ

Магистар фармације, односно магистар фармације специјалиста, треба, када год је то могуће, активно да се укључи, сарађује и учествује у локалним или националним кампањама промоције здравља и превенције болести, као и да иницира и спроводи сопствене активности овог карактера.

СМЕРНИЦЕ ДАП-А ЗА ПРОМОЦИЈУ ЗДРАВЉА, ПРЕВЕНЦИЈУ БОЛЕСТИ И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ У АПОТЕЦИ, ИЗУЗЕВ БОЛНИЧКЕ АПОТЕКЕ

У оквиру процедура за промоцију здравља и превенцију болести неопходно је предвидети:

- Креирање одговарајућег структурираног упитника који се користи током разговора са пацијентом,
- Употребу релевантних алата за откривање потенцијалних фактора ризика по здравље и/или мерење одговарајућих параметара,
- Поступање и конкретне мере које треба предузети у односу на препознате факторе ризика по здравље пацијента.
- Када се утврди присуство неког од фактора ризика по здравље, неопходно је објаснити пацијенту природу, значај и могуће последице препознатог ризика.
- У зависности од препознатог степена ризика саветовати мере за смањење ризика по здравље, као што су промене животног стила, одговарајући режим исхране и сл., или упутити пацијента изабраном лекару уз одговарајући извештај.
- Могућност припреме препорука заснованих на доказима у облику штампаног материјала или електронских информација оглашених на званичном порталу апотеке.

СМЕРНИЦЕ ДАП-А ЗА ПРОМОЦИЈУ ЗДРАВЉА, ПРЕВЕНЦИЈУ БОЛЕСТИ И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ У АПОТЕЦИ, ИЗУЗЕВ БОЛНИЧКЕ АПОТЕКЕ

- Вођење прописане медицинске документације која поред података утврђених стандардом укључује и следеће: име и презиме, датум рођења, адресу и контакт податке пацијента; име магистра фармације односно магистра фармације специјалисте који је пружио услугу; лекове са режимом издавања на рецепт и без рецепта, као и дијететске производе и медицинска средства које пацијент користи, дијагнозу постављену од стране лекара, препознате факторе ризика, вредности одређених параметара (изражене у међународно признатим јединицама) уколико је спроведено мерење и одговарајуће евидентирање о услузи мерења, информације пружене кроз процес саветовања, укључујући препоручене мере за смањење ризика по здравље и план даљег праћења пацијента у складу са резултатима мерења, као и исходе саветовања (када су познати).
- Пацијент добија писмени извештај о пруженој услузи, оверен печатом апотеке и потписом и печатом магистра фармације односно магистра фармације специјалисте који је пружио услугу, уз јасан навод препознатог фактора ризика и начина на који је фактор ризика утврђен (на пример, резултат мерења одређеног параметра уз навод врсте и серијског броја медицинског средства коришћеног за мерење, и сл.).

Да ли користите свој факсимил и печат апотеке у раду са пацијентима?

Напишите коментар у chatu ДА или НЕ

ПРИМЕРИ ИЗ ПРАКСЕ

ПРИМЕР ИЗ ПРАКСЕ: СВЕТСКИ ДАН ФАРМАЦЕУТА 2018.

Организатор Фармацеутска комора Србије

Светски дан фармацеута 25.09.2018. у периоду од 10-17 часова – под називом „Фармацеути – експерти за ваше лекове“

Циљ: представити фармацеуте као експерте за лекове, прикупити и документовати шта један фармацеут може да уради за своје пацијенте у циљу даљег рада на увођењу фармацеутских услуга

НАЧИН И ОБЕЛЕЖАВАЊЕ АКЦИЈЕ

Припремљени материјал: стручно-методолошко упутство, упитник и обрасци, флајери и постери за обележавање

Место спровођења: апотека, одвојен простор

Активност спроводи: магистар фармације/магистар фармације специјалиста

Апотеке морају да пријаве учествовање

На сајту ФКС је објављено које апотеке учествују

НАЧИН И ОБЕЛЕЖАВАЊЕ АКЦИЈЕ

Саветовање обухвата/шта је активност коју спроводи магистар фармације/специјалиста:

Утврдити шта пацијент користи од лекова, дијететских суплемената и медицинских средстава (не рачунајући помагала).

- Утврдити да ли пацијент прописану терапију користи према режиму дозирања који је одредио лекар.
- Утврдити да ли пацијент зна и поштује правилну примену лекова.
- Уочити, евидентирати и интервенисати у случају клинички значајних интеракција
- Утврдити адхеренцу на нефармаколошке мере, у случајевима где је то применљиво
- Проверити да ли пацијент правилно чува лекове и да ли води рачуна о року употребе
- Утврдити да ли је пацијент упознат са потенцијалним нежељеним реакцијама код одабраних група лекова
- Уочити, евидентирати и интервенисати у случају сумње на нежељену реакцију на лек

РЕЗУЛТАТИ

Укључило се 233 фармацеута

Услугу користило 1745 пацијената

Пацијенти су користили до 10 лекова ($\bar{x}=4,48\pm 2,20$)

Првих пет најзаступљенијих интервенција од препознатих 39 су:

- пружање савета о правилној примени лекова (код 35,06% пацијената),
- пружање савета о правилној исхрани (код 11,72% пацијената),
- предлог за увођење дијететских суплемената (код 10,99% пацијената),
- пружање савета о физичкој активности (код 6,36%) и
- предложено мерење крвног притиска /нивоа глукозе из крви (5,72%).

Интервенције фармацеута су довеле до тога да код 8 пацијената лекар изврши промену/корекцију прописане терапије и код 3 пацијента промену режима дозирања прописане терапије.

ПРИМЕР ИЗ ПРАКСЕ: ОБЕЛЕЖАВАЊЕ СВЕТСКОГ ДАНА БОРБЕ ПРОТИВ ДИЈАБЕТЕСА 2018.

- Активност трајала 12.-17.11.2018.
- Учествовало **400** апотека у Србији/ **2444** пацијената
- Припремљен материјал: Упитник процене ризика за тип 2 дијабетес
- Обележене и означене апотеке
- **РЕЗУЛТАТИ:**
- Код укупно 1637 или 47.53%, скор ≥ 12 (категорија умереног и високог ризика).
- Поред тога, на основу попуњених упитника, евидентирани су и следећи резултати:
  - Породична анамнеза (дијабетес у породици): прва линија сродника 23%, друга линија 24%
  - Измерена повећена вредност шећера у крви (у рутинском прегледу, током болести или у трудноћи) 32%
  - Индекс телесне масе < 30 код 24%
  - Свакодневну физичку активност спроводи 66%

NOVEMBAR
12. - 17. 2018.

detekcija povišenog rizika
za tip 2 dijabetesa

U APOTEKAMA
ŠIROM ZEMLJE

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ФАРМАЦЕУТСКА КОМОРА
The Pharmaceutical Chamber of Serbia

ПРИМЕР ИЗ ПРАКСЕ: МЕСЕЦ ФАРМАЦИЈЕ АПРИЛ 2019. – АКТИВНОСТИ У АПОТЕКАМА, ДОМОВИМА ЗДРАВЉА И УДРУЖЕЊИМА

- Циљ: промоција фармацеута као поузданог партнера у превенцији и бољој контроли дијабетеса
- Припремљен материјал:
  1. за стандардизовану услугу за пацијенте оболеле од дијабетеса,
  2. ппт презентације за удружења дијабетичара, пацијенте „Шећерна болест – едукација за пацијенте“
  3. ппт презентације о здравој исхрани за децу
  4. Бојанка за децу предшколског узраста

Да ли сте ове недеље посаветовали неког пацијента да
провери свој ниво шећера у крви?

Напишите коментар у chatu ДА или НЕ

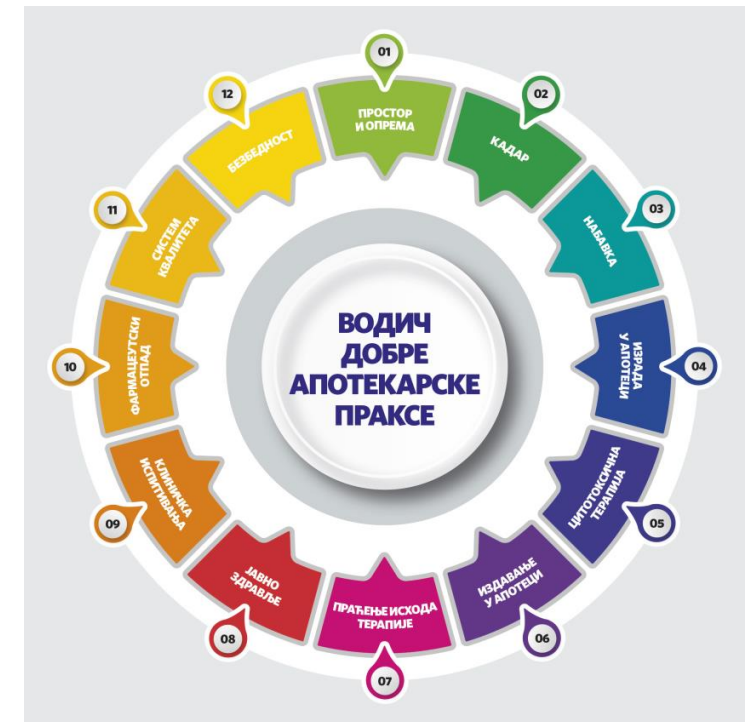

ПРИМЕР ИЗ ПРАКСЕ: МЕСЕЦ ФАРМАЦИЈЕ АПРИЛ 2019. – АКТИВНОСТИ У АПОТЕКАМА, ДОМОВИМА ЗДРАВЉА И УДРУЖЕЊИМА

Активности које су спеведене:

- Започета примена стандардизоване услуге за оболеле од дијабетеса,
- Саветовање за пацијенте оболеле од дијабетеса са акцентом на примену нефармаколошких мера, посебно навикама у исхрани и на који начин их адекватно прилагодити,
- организовано саветовање везано за самоконтролу болести уз дељење едукативних лифлета,
- Спроведено саветовање о правилној употреби инсулина и правилној исхрани особа са дијабетесом,
- Вршена **процена симптома дијабетесне полинеуропатије** попуњавањем Упитника за брзу процену постојања сензорних симптома дијабетесне полинеуропатије (*Neuropathy Total Symptom Score 6*) . Откривене су и потврђене 4 дијабетесне полинеуропатије.
- У просторијама апотеке у групама од по пет пацијената оболелих од дијабетеса, фармацевт специјалиста фармације, одржавао је презентацију „Шећерна болест-едукација за пацијенте“.

ПРИМЕР ИЗ ПРАКСЕ: МЕСЕЦ ФАРМАЦИЈЕ АПРИЛ 2019. – АКТИВНОСТИ У АПОТЕКАМА, ДОМОВИМА ЗДРАВЉА И УДРУЖЕЊИМА

- подељено је 150 едукативних и информативних летака Завода за јавно здравље везано за дијабетес.
- у сарадњи са Центром за превенцију сомборског Дома здравља, организована је процена ризика за обољевање од дијабетеса тип 2, попуњавањем упитника.
- У Прокупљу и Блацу фармацеути су посетили домове за негу и смештај старих лица и том приликом разговарали са корисницима и свим здравственим радницима о важности правилне самоконтроле код дијабетичара.
- за најмлађе суграђане Топличког округа организован конкурс под називом “Фармацеут - мој јунак у белом” где су малишани писали и цртали на ову тему, а три најбоља рада су награђена.

ПРИМЕР ИЗ ПРАКСЕ: МЕСЕЦ ФАРМАЦИЈЕ АПРИЛ 2019. – АКТИВНОСТИ У АПОТЕКАМА, ДОМОВИМА ЗДРАВЉА И УДРУЖЕЊИМА

- **140 фармацеута** је одржало радионице у исто толико предшколских установа и основних школа, којима је присуствовало преко **12.000 малишана** из **50 градова** широм Србије
- Најмлађи учесници у овим едукацијама добили су и специјално дизајнирану бојанку
- Коментари деце су били:
  - Научила сам много о дијабетесу. Најзабавније ми је било о крвним судовима.
  - Било је супер! Научили смо много, а презентација је била сјајна. Желела бих још оваквих. Поучно је и забавно!
  - Допало ми се предавање. Одлучила сам да променим живот исхране!
  - Веома ми се свидело. Научила сам нешто ново. Тако да ћу од сада мање да пијем сокове и једем грицкалице, а више ћу да вежбам и будем активнија!
  - Научила сам да више бринем о себи и да треба да једем више здравије хране.
  - Било је одлично! Али ја то све, сваки дан, слушам од маме по 3 сата!
  - Предавање је било одлично. Научили смо да не треба да се једу слаткиши и надам се да нећу доћи до дијабетеса.
  - Хвала што сте нас нечему научили.

Да ли сте имали прилику да видите Бојанку?

Напишите коментар у chatu ДА или НЕ

**МОЈ
ФАРМАЦЕУТ
И ЈА**
БОЈАНКА

ФАРМАЦЕУТ ТИ ГОВОРИ

**КАКО И КАДА
ДА УЗМЕШ СВОЈ ЛЕК**

**ИМАШ ПИТАЊЕ
О НЕКОМ ЛЕКУ?**

**ПИТАЈ ФАРМАЦЕУТА
СВРАТИ У АПОТЕКУ**

**ДРУГОВИ ДЕЛЕ СВЕ,
АЛИ ЛЕКОВЕ НИПОШТО, НЕ**

ПРИМЕРИ ИЗ ПРАКСЕ: ФЕСТИВАЛ ЗДРАВЉА, ПРОЛЕЋНИ И ЈЕСЕЊИ 2019.

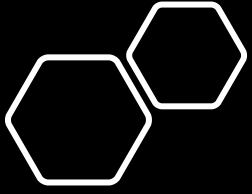

СВЕТСКИ ДАН ФАРМАЦЕУТА 25.09. 2019.

50 ГРАДОВА/ 200 ФАРМАЦЕУТА

КОРОНА

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ФАРМАЦЕУТСКА КОМОРА

The Pharmaceutical Chamber of Serbia

ПРИМЕР ИЗ ПРАКСЕ: КАМПАЊА ХИГИЈЕНА РУКУ У ПРЕДШКОЛСКИМ УСТАНОВАМА

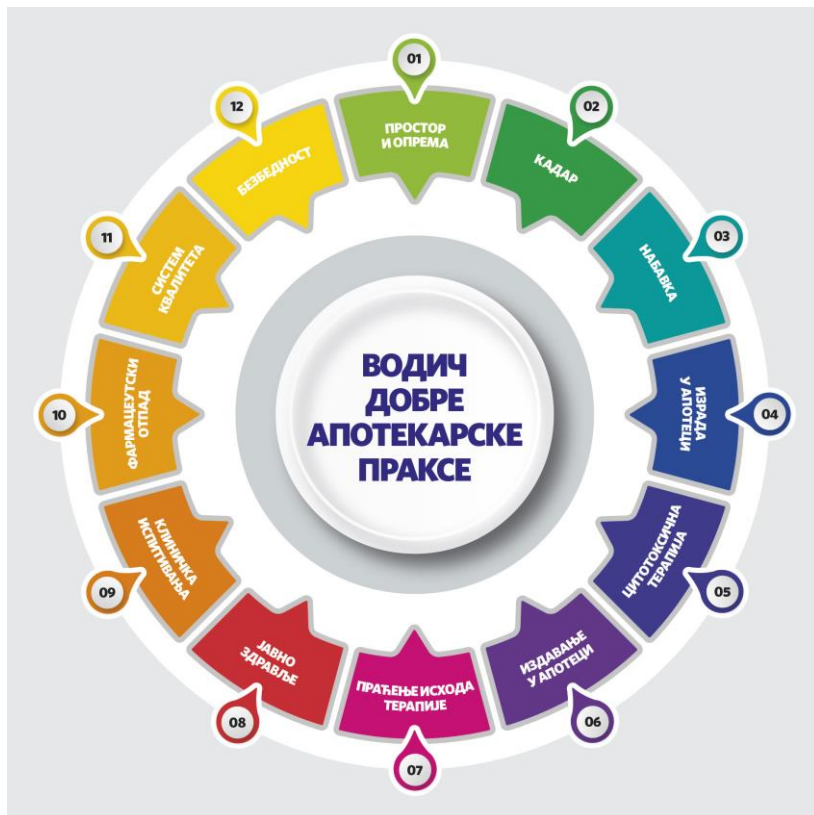
„ Није тешко бити чист и уредан“ 2020.

У борби против присутне пандемије, а уз сагласности
Министарства здравља,
Министарства просвете, науке и технолошког развоја,
Института за јавно Здравље “Др Милан Јовановић Батут” и
Удружења медицинских сестара предшколских установа Србије,
током јуна месеца, је **10.000 постера** дистрибуирано у све предшколске
установе у Србији.

ОПЕРИ РУКЕ!

ХВАЛА НА
ПАЖЊИ

ЗА СВА ПИТАЊА
СТОЈИМО НА
РАСПОЛАГАЊУ

КОНТАЈТ МАИЛ:
dap@farmkom.rs